

Fi2021/02171 Remissvar på "Utlämnande av mikrodata till Luxembourg Income Study (LIS). Delrapport från Utredningen om statistik över hushållens tillgångar och skulder (Fi 2021:02)"

*Institutet för Social Forskning, Stockholms universitet
(Markus Jäntti, Föreståndare)*

September 1, 2021

Delrapporten "Utlämnande av mikrodata till Luxembourg Income Study (LIS)" innehåller förslag som syftar till att uppgifter på individnivå om inkomstförhållanden, skulder och förmögenheter (data) ska kunna lämnas till det internationella data- och forskningscentret Luxembourg Income Study (LIS) i Luxemburg. Institutet för Social Forskning vid Stockholm universitet (SOFI) betraktar delrapportens förslag som väl genomtänkta och stöder förslagen full ut. SOFI ser det som synnerligen angeläget att förslagen i delrapporten förverkligas och att det sker snarast, dvs. med den tidtabell som rapporten föreslår.

Delrapporten är grundlig. Det framgår att det i Sverige finns en klar vilja att kunna bidra med data till LIS även om SCBs tolkat att det rättsliga läget hindrar utlämningen. Efter en beskrivning av det LIS och en genomgång av tidigare arbete ges en överskådlig översikt av det rättsliga läget. Behovet av att kunna bidra uppgifter till LIS motiveras och det sätt på vilket rättsläget behöver ändras beskrivs, samtidigt som rapporten på ett övertygande sätt argumenterar för att dessa ändringar är förenliga med avsikterna med lagstiftningen på området.

Sverige har genom såväl forskare som dataproducenter medverkat mycket aktivt i LIS sedan det startade som ett forskningsprojekt i början av 1980-talet. Tack vare aktivt stöd från forskningsfinansiären har svenska forskare fortsatt att ha tillgång till LIS databaser trots att svenska data inte utlämnats efter inkomstår 2005. Den tillgången har tillåtit att svenska forskare, däribland flera som är verksamma vid SOFI, haft möjlighet att delta i och aktivt bidra till den internationella forskningen om ekonomiska levnadsförhållanden och vad det är som påverkar dem.

LIS utgör en viktig internationell forskningsinfrastruktur. LIS har genom åren bidragit till den komparativa statistiken och akademiska forskningen om levnadsstandard och dess fördelning. LIS har även varit med om att utveckla den underliggande statistiken, inklusive hur statistiken framställs i Sverige. Ett sådant "normskapande" arbete, där forskare och statistikproducerande myndigheter samarbetat - hade knappast skett internationellt eller i Sverige utan LIS och aktiv medverkan av svenska experter.

Jämförande forskning om hur olika arbetsmarknads- och välfärdsinstitutioner påverkar och påverkas av fördelningen av ekonomiska resurser förutsätter jämförbara data, helst på mikronivå, från många olika länder över långa tidsperioder. Det kan nämnas att Sverige inom flera samhällsvetenskapliga discipliner betraktas som ett viktigt land, både i och för sig själv, men också

som representant för de Nordiska länderna. Samhällsvetenskaplig forskning i allmänhet och jämförande forskning om ekonomiska levnadsförhållanden och hur samhällsval påverkar dem i synnerhet bedrivs i det allmänna intresset. Det ska understrykas att svenska forskare är viktiga deltagare i de vetenskapliga diskussioner som berör dessa frågor. Att jämförbara svenska data härstammar från nästan fyra riksdagsperioder bakåt i tiden utgör ett problem såväl internationellt som nationellt.

Det finns numera andra källor för jämförande studier av ekonomiska levnadsförhållanden. Bland annat gör OECD tillgängligt databastabeller med skattningar av fördelningsstatistik. Emedan dessa är på många sätt använd- och jämförbara görs de på en rätt grov nivå. Vill en forskare ändra på något av grunderna för beräkningarna av dessa, som till exempel att avgränsa befolkningen på annat sätt, är det inte möjligt. Ett centralt element i LIS är att forskare själva kan, utgående från mikrodata, göra sina egna avgränsningar och definitioner.

Ett viktigt sätt att använda data från andra länder är också att göra kontrafaktiska simuleringar. En forskare kan, för att nämna bara ett exempel, var intresserad av att veta vilken nivå inkomstfattigdomen i Sverige skulle ligga på om avkastningen på utbildningen låg på den nivå som den ligger på i, säg, Kanada. Sådana beräkningar förutsätter tillgång till mikrodata.

Sverige har sedan flera år tillbaka bidragit till Europeisk mikrodata om ekonomiska levnadsförhållanden, the European Union Survey of Living Conditions (EU-SILC). Medan EU-SILC är en viktig källa för såväl framtagandet av officiell statistik inom EU och för jämförande studier av ekonomiska levnadsförhållanden inom Europa, utgör den inte en ersättare för LIS. LIS täcker nämligen de flesta rika länderna, flera av vilka inte ingår i den Europeiska Unionen så som Japan, Kanada, och USA. I LIS ingår även flera utom-Europeiska medelinkomstländer, så som (men inte begränsat till) Indien, Brasilien och Kina. LIS har också ett avsevärt längre tidsserierna för de flesta av de länder den täcker än vad EU-SILC har. Jämförande forskning om vad som påverkar ekonomiska levnadsförhållanden förutsätter variation över länder och över tid. Den variationen är betydligt större i LIS.

Det finns alltså flera andra källor med information om den svenska fördelningen av ekonomiska resurser. Inget av dem utgör ett starkt alternativ till LIS.

Avslutningsvis understryker vi att vi ser delrapportens förslag som starkt förankrade i såväl det rättsliga som i det starka intresset att svenska data över ekonomiska levnadsförhållanden ska kunna utlämnas till LIS. Det ligger i såväl det svenska samhällets som i den svenska och den internationella samhällsvetenskapliga forskningens intresse att delrapportens förslag förverkligas.